

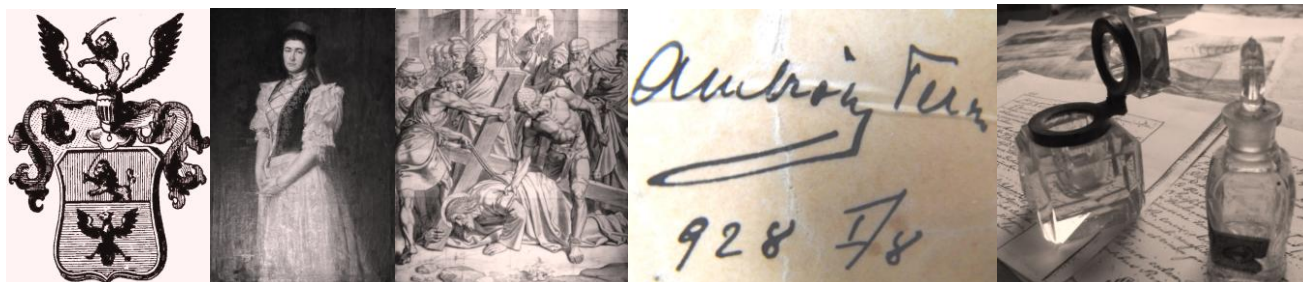
V A S S Z É C S E N Y I

MÚLTIDÉZŐ

2011. SZENT IVÁN HAVA

AMBRÓZY TERÉZ EGYHÁZPATRÓNUS

Báró Ambrózy Teréz (*1870. 12. 24. Bp. - 1942. 08. 02. Tana) egyháztámogatói tevékenységével először Ebergényi István vasszécsenyi földbirtokos halála után találkozunk, miután Ebergényi István özvegye, báró Hauxthausen Ilona evangélikus volta miatt a megüresedett a vasszécsenyi Nagyboldogasszony templom kegyúri posztja. Ambrózy Teréz nem hivatalosan ezt a kötelezettséget önzetlenül magára vállalta, miután Tana és Kajd is a vasszécsenyi anyateplomhoz tartozott.

33 éves, amikor az ausztriai Ischlben Pammersberg-től megvásárolta Josef von Führich nazarénus festő 1848-ban készített stáció-rajzsorozata alapján, Josef Franunlos által megfestett kersztút-képeket a szécsenyi templom számára. A képek 1904. január 4-én, érkeztek meg vasúton a rendeltetési helyükre, de a templom oratóriumán több mint két évtizedig várták a kihelyezésüket. Ambrózy Teréz az év decemberben a szombathelyi Lewisch Róbert műhelyéből körmeneti zászlókat rendelt a szécsenyi templom részére.

1908-ban a régi Szent Miklós templom helyére új templomot építettek Tanakajdon, aminek oltárkép- és stációkép költségeit ismét csak Ambrózy Teréz állta. Mindkettőt édesanyja testvérének felesége, Erdődy Gyuláné készítette el. 1913-ban a Lipárti Tűzoltó Egyesület számára templomi zászlót készíttetett. (A lipárti tűzoltók e zászló alatt késérték el a bárónőt utolsó útjára.) 1914. június 11-én, a szécsenyi Úrnapi körmeneten vett részt.

Ötven éves korában, 1920-ban találkozott egy szalézi szerzetessel, és az olyan nagy hatással volt rá, hogy elhatározta: „Ha térdig koptatom a lábam, betelepítem őket Szombathelyre”. 1922-ben mozgalmat indított a Szalézi rend letelepítésére, megkereste gróf Mikes János megyéspüspököt, aki biztosította támogatásáról. Eladta birtokai egy részét, és gyűjtést szervezett a szombathelyi telekvásárláshoz. Fáradozásai eredménnyel jártak, 1929-ben felépült a rendház és kultúrház, megnyílt a Szombathelyi Szalézi Intézet. 1935-ben a lipárti templomba készülő Steffek Albin képek közül Ambrózy Teréz a Szent Paszkál képet finanszírozta, valamint a templom részére ekkor vásárolt egy Jézus szíve szobrot.

71 éves korában hunyt el Tanában, kastélyát a Szalézi rendre hagyta, ahol a rend novíciusokat helyezett el, akik kezdtek berendezkedni az épületben, amikor 1945 tavaszán a megérkező oroszok kisajátították az épületet, eldúlták azt, fűtésként elégették az Ambrózy család levéltárát.

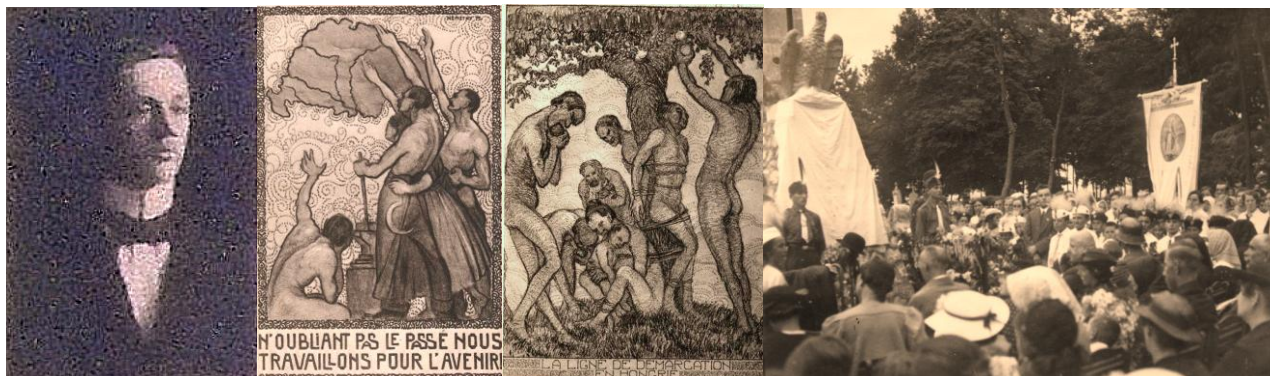

Ambrózy Teréz halála előtt maga is „szalézianussá” vált, Nagy Ernő lipárti visszaemlékezéseiben így idézi meg alakját: Minden szombat este elsétált Fekete Lajos bácsiékhoz. A monda szerint, mint nagy mulató legényt, ő állította meg a züllés útján. Azóta pártfogolta a családot. Ahogy az idős, 70-80 év körüli hölgy, barna hosszú ruhájában, feltollazott kalapjában megjelent a falu végén, a falu gyermekei mind elé szaladtak. Kezet csókoltak neki - borkesztyűn át -, kaptak egy szem cukrot, és megfogták kezét kétoldalt. A többi gyerek, érkezési sorrendben csatlakozott a menethez. Mire Feketéékhez ért, a gyerekekből 10-15 méter széles, az egész utat elfoglaló lánc alakult ki, majd hangos Dicsértéssel elengedték. Órákat töltött a családdal és csendben távozott. (Képek: Sédeni Ambrózy címer, Ambrózy T. festmény, Josef von Führich kersztút rajza, Ambrózy T. aláírása, Ambrózy T. tintásüvege, Ambrózy T. teáskészlete, Ambrózy T. fényképe, Ambrózy T. temetése, Ambrózy T. sírja. TCs.)

JÚNIUS 4

Egy éve volt, hogy hatvanegynéhány év után újra Június 4-én, a trianoni gyásznapon, ismét nemzeti színű lobogó díszítette a lipárti Hósi Emlékmű Országzászló rúdját. A tavaly tavasszal felálló új kormány egyik első döntése volt, hogy a gyásznapot a Nemzeti Összetartozás napjává nevezte át, és azóta soktízezeren a trianoni határon kívül rekedtek közül újra megkaphatták magyar állampolgárságukat. A helyi sajtó a tavalyi megemlékezést nem tartotta fontosnak, majdnem egy évig feküdt a róla szóló írás a szerkesztőnél, míg ugyancsak aktualitását veszítve leköszölte. Történelmi- és nemzettudat nélkül nincs jövő, hisz múltunk a gyökérzet, ami élteni és táplálja jelenünk és jövőnk. Talán ezért is volt fontos elindítani ezt a lapot.

Ezúttal olyan dokumentumokat közlök, melyek feltételezhetően 80 éve készülhettek településünkön, hisz alkotójuk, Némethy Miklós Bántornyáról érkezett a falunkba 1920 januárjában tanítónak, és 1922 őszén távozott a Zala megyei Sárhidára, ahol haláláig élt, és ahol a rendszerváltás után a helyi iskolát és óvodát is róla nevezték el.

Némethy Miklósról még később visszatérünk, hiszen festőként két ízben is megfordult a híres Nagybányai Művésztelepen, képzőművészeti és pedagógusi munkássága további kutatásokat igényel, de a hazai irredenta grafikák közt, a fennmaradt 3 munkája országos jelentőségű, itt most csak 2 közlök belőlük. Saját bőrén érezte a hazátlanságot, Június 4-e tragédiáját, ezért tudta olyan átérzéssel ábrázolni.

Az idei megemlékezés Június 4-én lesz, a lipárti Országzászlónál, a Táplánszentkereszti Családi Nap miatt, délelőtt 9 órakor. (Képek: Némethy Béla lipárti néptanító, „A múltat nem feledve a jövőért dolgozunk”, „Demarkációs vonal Magyarországon”, Lipárti Hósi Emlékmű és Országzászló avatás 1937. szeptember 5-én. TCs.)

HELYI TÖRTÉNELEM (3.) KORAI KÖZÉPKOR

Mint már korábbi számainkban említettük, a Kövesen és a Harangláb dűlő melletti Egerköz helyén az őskortól a középkorig bezárólag kerültek elő cserépedény darabok, de ezúttal megpróbáljuk meghatározni a település avar kori múltját.

A Nyugat-Dunántúlon a 8. századig, nagyobb tömbökben feltételezhetően megmaradt a romanizált népesség, az avarok összefüggően nem telepedtek meg. Az avarokat a század végén győzték le a frankok, és Savaria környékén egy frank grófságot alakítottak ki. Mindenesetre csak így értelmezhető a Gyöngyös jobb partján található földvár-sor (Tana, Milek, Szécseny), ami így Észak-kelet felől adott vízi-védelmet e földvárak lakóinak.

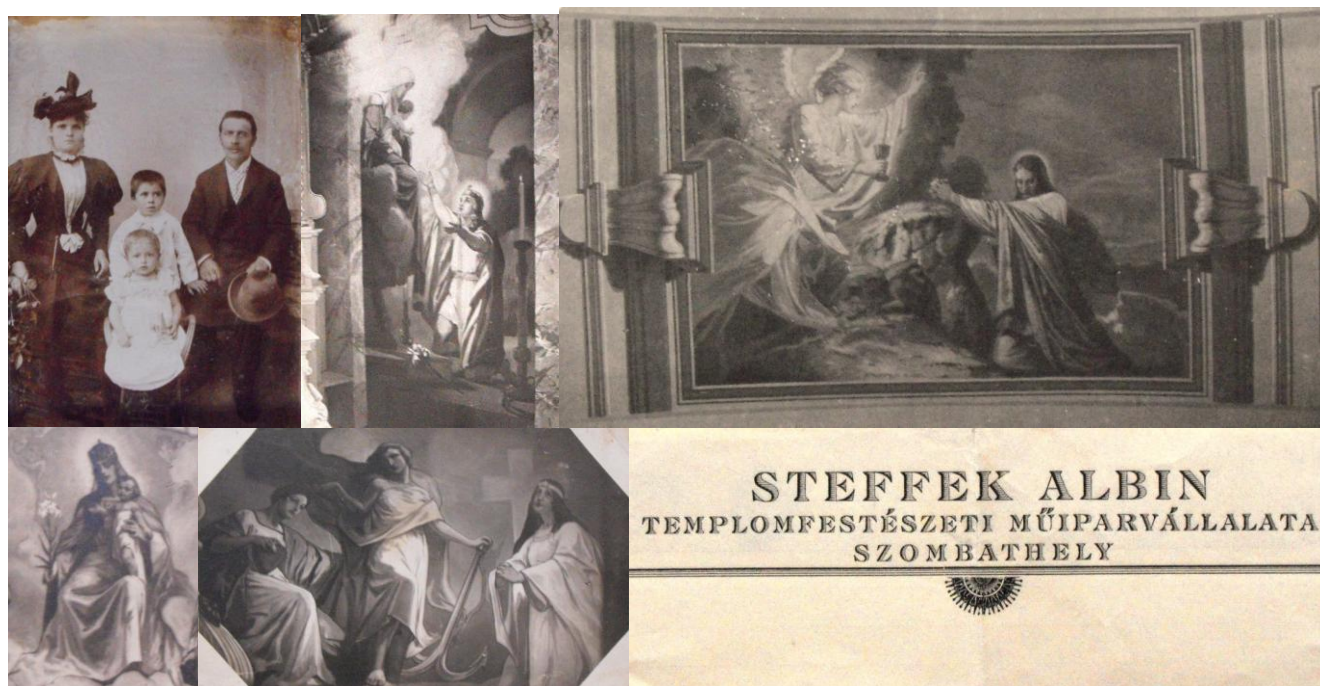

1934 nyarán, az akkori Stóger Vendéglő jégvermének ásásakor, kb. 1,5 méter mélységben, 7 felnőtt csontváz került elő, az egyik mellett kardmaradvány is volt. A leleteket az akkori vasszécsenyi körorvos, dr. Lenk Rezső eljuttatta a Magyar Nemzeti Múzeumba, ahol, azokat avar-korinak határozták meg. Sajnos a második világháború során ezek a leletek elvesztek a Nemzeti Múzeumban, ma már nem tudnak róla.

A múlt század utolsó harmadában, a Stóger Vendéglővel szomszédos telken garázsaknát ástak, és újabb csontokra, többek közt gyermekcsontvázra is bukkantak. Feltételezhetően a mileki földvár lakói lehettek, hiszen nincs messze egymástól a két helyszín. A mileki földvár még az Árpád-korban is funkcionált, de erről a következő számban. (Képek: Dr. Lenk Rezső vasszécsenyi körorvos, A mileki földvár északi vége, A mileki földvár déli vége. TCs.)

STEFFEK ALBIN, A LIPÁRTI TEMPLOM FESTŐJE

Steffek Albin (*1893. 02. 01. – 1967. 05. 03. Szombathely) egy morva templomfestő dinasztia utolsó tagja volt. Apja, Steffek Miklós Szombathelyen telepedett le a 19. század második felében. 1912-ben, az akkor újjáépült muraszombati templomot még együtt festették ki. Az I. Világháborúban orosz hadifogságba esett, ahonnan csak 1922-ben került haza. Ettől kezdve több mint 40 templomot festett ki Magyarországon. Ars poeticája így hangzott, neki nem esik nehezére a templomfestés (pedig nagyon is fárasztó munka), szerinte egy napszámos sokkal jobban elfárad a munkában, mint ő, ezért szinte a napszámos béréért dolgozott. Nem is gazdagodott meg, szegényen, elfeledetten és mellőzötten halt meg. Pedig micsoda tehetség volt, senki nem értett úgy a díszítőfestő technikához, mint ő, munkái megismételhetetlenek és utolérhetetlenek. Nemrég, Gerber Pál Munkácsy díjas festőművész tanulmányozta a lipárti templomban festészettechnikáját. Véleménye szerint, ma Magyarországon nincs olyan kézügyességű festő, aki felvehetné a versenyt Steffek Albinnal a díszítőfestés terén. Olyan szenvedélyes munkamániás alkotó volt, hogy néha egy nyáron két templomot is kifestett. 1936-ban pl. a lipárti templom mellett a döröskei templomot is kifestette. A családja mindig elkísérte az állandó vidéki munkákon. Lipárton a Stöger Vendéglőben laktak, napról napra más lipárti család kosztolta őket. Idősebb korában felnövő gyermekei voltak a segédei, pl. egyik utolsó munkájánál, a szentléránti templomban leánya, Steffek Lenke segített neki vonalakat húzni és kartonokat fogni. Egy-egy kompozícióját több templomban is megismételte, pl. a lipárti templomban levő Szent Erzsébet, Patrona Hungariae és a Hít - Remény - Szeretet kompozíciói más templomokban is megtalálhatók, ennek ellenére mindegyik kicsit más. Helyi karaktert adnak figuráinak a mindenütt helyben választott modellek. Lipárt esetében is így volt. Ha összehasonlítjuk a 30-as évek lipárti színdarabképeivel Steffek Albin lipárti templomban látható figuráit, nagyon sok hasonlóságot figyelhetünk meg az arc-karakterekben.

Steffek Albin hagyatékából kerestem elő a lipárti vonatkozású fotókat. Az eredeti fényképen jól látható, hogy Szent Imre nem tart semmiféle Szent koronát a kezében, a korona helyén Imre térdelő lábát látjuk. Az is jól látható, hogy a pillérekön lefutó márvány- minta nincs a falakon, mint ahogy most a restaurálás után. Sajnos a lipárti templom, egyrészt közel fekszik a Gyöngyöshöz, másrészt a legutóbbi időkhöz nem volt megoldva a csapadékvíz elvezetés, ezért már Steffek Albin munkája után 10 évre felvizesedtek a falak, ezért kellett kb. 1,5 méter magasságban körbefesteni a templomot. Ezt a körbefestést vette a mostani restaurátor – helytelenül – mintának.

Steffek Albin itt-tartózkodása alatt festett egy olajképet a lipárti szüreti felvonulóról. Leánya, Steffek Lenke ezt a képet a falnak ajándékozta volna, de senki nem ment el érte. Sajnos később Lenke néni kórházba került, és valaki elvitte a lakásról ezt a festményt, ami azóta Ausztriába került egy gyűjtőhöz. (Képek: Steffek Miklós családja, Szent Imre – Lipárt, Jézus az olajfák hegyén- Lipárt, Patrona Hungariae – Jászberény, Hít - Remény - Szeretet - Jászberény Jászberény, Steffek Albin fejléces levélpapírja. TCs.)

LEMONDÁSOM VALÓDI OKA

Az előző testületi ülés után elektronikusan az alábbi lemondást juttattam el Zsolnai Zoltán Polgármester úrhoz: „Az elmúlt évek látványos, ám értelmetlen és elhibázott presztis-beruházásai felemésztették a falu közel százmilliós megtakarításait. A hét bő esztendő után szükségszerűen jött el a hét szűk. A tavalyi évet már csak hitelfelvétellel tudta áthidalni a község. Idén

újabb hitelfelvételek vannak betervezve úgy, hogy közben sem a településnek, sem az intézményeinek nincs hosszú-távú stratégiai elképzelése a jövőről. Ehhez a folyamatokhoz nem tudom adni a nevemet tovább, így a mai napon lemondok képviselői tisztségemről.” Kértem a polgármester urat, hogy rövid lemondásom jelenhessen meg a helyi lapban, hiszen sokan szavazták rám, bíztak bennem, de ez nem történt meg. Kénytelen vagyok így tudtára adni szavazóimnak lemondásom okát. Kovács Szilveszter által szerkesztett Hadüzenetében „a polgármester méltatlan módon akadályozta meg” az iskolai tisztánlátás ügyében tett fáradságaimat, valóban a végső kiváltó ok volt. A múlt őszi önkormányzati választások után első feladatomban tekintettem az iskola körüli tisztánlátás elősegítését, novemberben, 32 pontos kérdőívet állítottam össze azon szülők részére, akiknek az utóbbi 10 évben a helyi iskolába jártak a gyermekei. A polgármester úr helyben törölt egy pontot a kérdőívről, majd a költségvetés tárgyalása előtt, valakik úgy felkorbácsolták az indulatokat iskolaügyben, miszerint a képviselők „meg akarják szüntetni az iskolát”. (Mi épp megmenteni akartuk!) Ebben a helyzetben a szülők nem átgondolt, hanem elhamarkodott, indulatos válaszokat adtak volna a kérdőívre, ami a jövő érdekében épp megfontoltságra kötelez mindenkit. (TCs.)

FESTŐT AVATTUNK

Az idei Ambrózy Napokon is volt képzőművészeti kiállítás az iskolában, és csakúgy, mint tavaly Cziráki Mária, az idei kiállító, Rátzné Stenczinger Katalin is az iskola hajdani tanulója volt.

A Június 4- i írás, benne Némethy Miklós képzőművészeti tevékenységével nyitja meg a sort a Vasszécsenyhez köthető képzőművészeti, iparművészeti életművekről. Némethy Miklós öccse, a Vaszary növendék Némethy Béla, több képet is festett a faluról. Ebben az évtizedben még Ebergényi Margit is képzőművészkedett. A 20-as évek végén, a harmincas évek elején a szécsenyi Dévai József, majd a lipárti Jagodics József követi a sort. Steffek Albin lipárti festményéről szintén e számban írtam. 1944-től, közel egy évet töltött Lipárton a szombathelyi Jaksa István festőművész. Helyi vonatkozású képeiről majd egy későbbi számban írok. Szok Iván, falunk Díszpolgára, nemzetközi rangú képzőművész. A Szok család elleni, Rákosi korszak koncepciój pere után, az államosított Szok villában 3 képzőművész is élt. Kisgyermekként Kamper Lajos grafikusművész, aki községünk címerét tervezte, Pozsonyi János festőművész, aki ebben az időben az iskola rajztanára volt, többek közt a már említett Cziráki Mária és a most bemutatkozó Stenczinger Katalint is tanította.

Kati később Budapestre került dekorációs iskolába, majd Szombathelyen Lődör Jenőnél festészetet, Geszler Máriaánál kerámiát tanult. A hatvanas évek legendás iskolai színdarabjainak a díszletképeit készítette a faluban, ám festői tehetségére mégsem figyeltünk oda kellő kép. Pedig ettől az időtől kezdve a falu képi krónikása, rajzaiban, festményeiben megőrökít olyan épületeket (Szok malomudvar, istállók, tejszarnok), tájakat (Dobogó híd, lipárti tölgyfa, legelésző tehenek, Gyöngyösparti libák stb.), amik már csak az emlékezetünkben léteznek.

Kézügyessége a bábkészítés terén megyei, sőt országos ismertséget szerzett számára, de mint e kiállításból is kiderült, festeni mindig is szeretett, és ma is szeret. A körülötte levő természetet szinte ma is gyermeki tisztasággal képes ábrázolni, rá tud csodálkozni részletekre, finom színárnyalatokra, vissza nem térő hangulatokra. Minden egyes helyi témájú képén érződik a szülőföld iránti tántoríthatatlan ragaszkodás. Neki nem térképe táj, hanem elsősorban gyermekkorának kiszakíthatatlan része, pedig nem is itt született, hiszen a háború viszontagságai során sodródott a család Kárpátaljáról Vas megyébe. Épp ideje, hogy összegyűjtsük településünk kulturális értékeit, de ahogy a festő Egry József mondta, legfontosabb kötelességünk ezen értékek megőrzése, ami a mai értékvesztett világban még nehezebb, mint valaha. (Képek: Citromos csendélet, Kecskés a Bika réten, Libák, Stenczinger Katalin. TCs.)

A következő szám tartalmából: Szécseny és a Széchenyiek, Karacs Teréz Szécsenyben, Helyi történelem (4.) Árpád-kor, A lipárti „Holdevők”